

de zonde, ook bij christianiseering van de theorie van Coué, tot een minimum gereduceerd.

Zij doordringen niet heel het bestaan van den mensch.

En dat niet alleen.

Maar met de erfzonde weet men bij deze theorie in het geheel geen raad.

Het is de ongetemde verbeelding van den enkelen mensch, die waanvoorstellingen oproept en ziekten realiseert.

Daarvan alleen heeft hij zich te verlossen.

Van de zonden der vaderen, welke bezocht worden aan de kinderen, heeft hij geen verlossing noodig.

Trouwens, ook zonder religieuze motieven te doen gelden, heeft Coué voor het probleem der erfelijkheid geen oog.

Daarvoor is zijn systeem te oppervlakkig.

En uit ethisch oogpunt beschouwd, is het onchristelijk.

Ons derde bezwaar hangt met ons tweede ten nauwste samen.

Coué wil ook zoogenaamde morele gebreken genezen.

Hij beschouwt die als ziekten.

Dat wil dus zeggen, dat voor hem zonden niets dan ziekten zijn.

Ook daarin sluit hij zich aan bij vele moderne theorieën, theorieën, welke echter voor den christen geoordeeld zijn.

De zonde is niet meer overtreding van Gods wet.

Zij is geen ethisch kwaad.

Zij valt niet onder de ethische beoordeeling, de beoordeeling van goed of slecht.

Het spreekt vanzelf, dat de Gereformeerde ethiek tegenover zulk een beschouwing onverzoonlijk staat.

De konsekwenties van deze theorie zijn dan ook in flagranten strijd met Gods Woord.

Tegenover den eisch van wedergeboorte en bekeering, waarmee het evangelie tot den mensch komt, predikt Coué verlossing der menscheit van het innerlijke kwaad, verbetering der maatschappij door bewuste autosuggestie.

Hier neemt alzoo de bewuste autosuggestie de plaats van wedergeboorte en bekeering in.

Men zal ons toestemmen, dat het volkomen ijdel is deze theorie ooit christelijk te willen maken.

Christendom en theoretisch Couéisme zijn in dit opzicht antipoden.

Men late dan ook alle verchristelijkingspogingen achterwege.

Hier is alleen ruimte voor antithese.

Van onze vele bezwaren stippen wij er nog een paar aan.

Gelijk uit Coué's opvoedkundige wenken bleek, heeft de suggestie zich ook van onwaarheid te bedienen. Wanneer een kind lui is geweest, moet men het wijsmaken, dat het dien dag beter is gegaan dan den vorigen, ook al is het een onwaarheid.

Algezien van de gedachte, dat dit in de praktijk tot vreemde toestanden zal leiden, dat het alleen een geschikte methode is om bolsjewieken te kweken, dat het kind bij zichzelf zal overleggen: zoo, gaat het beter, nu ik lui ben geweest, dan zal ik morgen maar nog luiër zijn, brengt dit de leugen in de opvoeding.

Dat geeft een kijkje op heel de theorie van Coué.

Want gelijk de ouder met zijn suggestie tegenover het kind, staat de mensch met zijn autosuggestie tegenover zichzelf.

Hij moet zich diets maken, dat het beter gaat, ook al is het niet waar.

Al gaat een zieke achteruit, toch moet hij er bij blijven: elken dag word ik in alle opzichten hoe langer hoe beter.

Zoo staat het Couéisme op gespannen voet met de waarheid.

Het kan daarom aan het scherpe vonnis der Gereformeerde Ethiek niet ontkomen.

Bewuste autosuggestie!

Inwerking door onze gedachte op het onbewuste in ons en als gevolg daarvan lichamelijke en zedelijke verbetering!

Wie beluistert hierin niet de mateloze pretentie van een verwaand intellektualisme?

Dit intellektualisme overwoekert al het andere in den mensch.

Gedachteconcentratie wordt het een en het al. Wat de mensch op die bepaalde wijze denkt is.

Maar de schijnbaar hoogste zekerheid moet omslaan in den uitersten twijfel.

De mensch zal vragen: is alles wat is niet slechts door mij gedacht, is het geen illusie?

En in stee van het zelfvertrouwen te verhooogen zal het theoretisch Couéisme velen tot psychische zelfontwrichting brengen.

HEPP.

UIT DE SCHRIFT.

Lompen onder de okselen.

En Ebed-Melech de Moorman zeide tot Jeremia: Leg nu deze oude, verscheurde en versletene lompen onder de okselen uwer armen, van anderen aan de zeelen. En Jeremia deed alzoo. Jeremia 38:12.

Dat was een Moorman, die Jeremia uit den kuil haalde. Uit haat hadden mannen van zijn volk hem erin geworpen.

En let nu op de teerheid, waarmee hij te werk gaat, deze Moorman.

Hij neemt lompen — oude en versletene — op dat Jeremia ze onder de zeelen kan leggen, onder zijn okselen, opdat die zeelen niet in zijn vleesch knippen.

Dat was van een man teeder bedacht.

Zoo doet de zorg, de liefdezorg.

Waar een hart is, daar denkt men ook om kleinigheden. Als er dan zeelen noodig zijn, die pijn doen, dan zijn er ook wel lompen te vinden, die zacht zijn.

Wij kunnen van dezen Moorman veel leeren.

Het gaat niet om de daad zonder meer, maar ook om de gesteldheid van ons hart onder de daad.

En die gesteldheid van ons hart blijkt niet steeds uit onze daad zoo duidelijk. Maar wel uit die kleine dingen, die ons zoo typeeren.

Wij mogen ook in dezen de kleine dingen niet verachten. We hebben er in ons drukke leven wel eens geen tijd voor, en we vinden in ons veelbewogen bezig-zijn wel dikwijls geen „gelegenheid“ om teer en zachtmoedig te zijn, en om op kleinigheden te letten.

En toch, uit die kleinigheden spreekt zoo veel. En door die kleine dingen is het leven juist zoo rijk.

In die kleine dingen spreekt de liefde.

Juist als we christen zijn verstaan we dat.

Immers dan leven ook wij bij den voortdurend door die zachte steunsels, en door die liefdevolle hulpe, die onze Christus ons schenkt. Want dit is 't eigenaardige, we moeten wel eens pijn lijden, om geholpen en gered te worden. Zooals Jeremia — die uit den kuil werd opgetrokken — maar er is ook de teerheid.

En dit is de liefde van onzen Christus, dat Hij, wanneer Hij komt met Zijn koninklijke kracht, ook is de barmhartige Hoogepriester.

Hij slaat... Maar steunt tegelijk...

Meer: Hij is het, die de slagen, die wij verdienen, eens opving, en die zichzelf stelde tusschen ons en de roede van Gods toorn. Als een verachte en verworpen... voor ons.

Ja — indien we Hem kennen als onze hope.

Indien gij dan het leven in zulk een Jezus kent en mint, hoe zult ge dan anders kunnen dan ootmoedig van Hem te vragen:

„Heere — mijn Heiland — die mij zegt: leert van mij, dat ik zachtmoedig ben... leer mij zachtmoedig te wezen...“

J. W.

KERKELIJK LEVEN.

De samenstelling der a. s. Generale Synode.

Voor eenige weken gaf ons blad de namen van de afgevaardigden naar de e. k. Generale Synode. Daaruit bleek, dat de groote meerderheid van de predikanten, die naar Assen werden gedeputeerd, ook thans weer de kerken te Groningen zullen vertegenwoordigen.

Ons ontbreken de gegevens op het oogenblik — wij hebben onze boekerij niet te onzer beschikking — om na te gaan of nog ooit naar twee opeenvolgende Synodes dezelfde predikanten in zoo grooten getale zijn afgevaardigd.

Zelfs ligt de onderstelling voor de hand, dat, indien sommigen predikanten de lichamelijke krachten te Assen niet hadden begeven, de continuïteit nog grooter zou zijn geweest.

En bijna zeker moet de verandering in Utrecht alleen toegeschreven aan het overlijden van Dr J. C. de Moor.

Niet minder dan zeven Particuliere Synodes kozen dezelfde predikanten-afgevaardigden als naar Assen.

Nu willen wij daarin niet lezen een soort van adhaesiebetuiging onzer kerken aan de Synode van Assen.

Daaraan bestaat in onze kringen geen behoefte. Trouwens, 't zou een tegenstrijdigheid zijn.

De kerken zelf waren te Assen vergaderd en namen daar haar beslissingen, terecht in Israël vermaard.

Nu zullen de kerken tot zichzelf toch niet spreken door de nieuwe afvaardiging: dat hebt gij er in Assen goed afgebracht.

Ook gaat deze afvaardiging langs de personen heen.

De kerken spreken daarmee volstrekt niet uit, dat zij deze predikanten boven anderen vertrouwen.

Zelfs geven zij daardoor niet te kennen, dat zij hen bekwaam achten boven anderen.

De betekenis van deze afvaardiging ligt blijkbaar in iets anders.

Vóór de Particuliere Synodes samenkwamen verstoutten wij ons tot het advies om niet allen, die naar Assen waren afgevaardigd, te Groningen door anderen te vervangen.

Uitdrukkelijk schreven wij er bij, dat wij op zichzelf voor de grootst mogelijke afwisseling zijn.

Maar, zoo motiveerden we, in dit speciale geval, waar nog zooveel zaken te behandelen zullen zijn, welke een gevolg zijn van de beslissingen van Assen, is het niet raadzaam, dat nieuwe mannen zich daarin van meetaf moesten inwerken.

De „Gereformeerde medewerker“ van de „N. R. C.“ blies toen hoog van den toren.

Natuurlijk verdraaide hij onze woorden, gelijk hij dat gedurig doet.

Hoewel de man op het oogenblik tamelijk „Assensisch“ is, kan hij niet nalaten achter het scherm der anonymiteit te stoken.

Geheel nieuw bloed moest er in, zoo vond hij. Onze kerken hebben echter den wijsten weg gekozen.

Zelfs kwam er nog een grooter getal van dezelfde predikanten in dan wij strikt noodzakelijk achtten. Onze redeneering was zóó.

Gewoonlijk worden er vijf commissies van praesidies op een Synode benoemd. Zulk een commissie splitst zich nog weleens in twee subcommissies. Laat ons voor de veiligheid dan rekenen op tien commissies. Elk van die commissies zal wel niet een restantje van Assen krijgen, maar laten we toch met deze mogelijkheid rekening houden. Dan is het op zichzelf wenschelijk, dat de Synode over tien predikanten beschikke, voor elke commissie één, die de historie van Assen uit eigen beleven kennen.

Wie zelf weleens in commissies zat, het doet er niet toe op welke gebied, weet, welke onschatbare diensten iemand kan bewijzen, die de interne historie van vroegere zittingen kent.

Dat bespaart heel wat zoeken en uitgaan op informatie.

Men kan van het begin af geregeld doorwerken.

Dat zal op de Synode van Groningen wel noodig zijn, willen we op tijd klaar komen.

Want al zullen de meest gewichtige stukken niet op het agendum voorkomen, er is een berg met klein goed.

Juist dat kleine goed houdt vaak het langst op.

Het moet stuk voor stuk door de handen heen.

Over kleine dingen wordt in den regel meer gediscussieerd dan over groote.

Daarom zal men van stonde aan op bezuiniging van tijd bedacht moeten zijn.

De kerken hebben door haar afvaardiging daaraan een flinken stoot gegeven.

— Nog steeds bewoelt.

Het is voor den buitenstaander niet gemakkelijk er uit wijs te worden, hoe het nu eigenlijk met de zaak van Dr Van Leeuwen staat.

De vorige week nam de classis Drachten volgens bericht van „De Standaard“ het volgende besluit:

a. uit te spreken, dat met de uitdrukking „zwijgen over zijn verschil van gevoelen“ niet bedoeld is, dat Dr Van Leeuwen over den inhoud van Genesis 2 en 3 zelf zou zwijgen, wat uit den aard der zaak bij zulk belangrijk deel van in de Schrift geopenbaarde waarheid, noch op den kansel, noch op de catechisatie mogelijk is, maar dat hij alleen over „zijn verschil van gevoelen“ moet zwijgen, maar overigens zich heeft te houden aan wat de Schrift er van leert, zonder daarbij in strijd te komen met de uitspraken der Generale Synode;

b. den kerkeraad van Harkema—Opeinde ernstig te adviseeren alles te doen wat in zijn vermogen is om scheuring te voorkomen en overigens hem er op te wijzen, dat hij naar art. 79 en 80 van de Kerkenordening de bevoegdheid heeft, om, wanneer hij meent, dat daartoe genoegzame grond aanwezig is, in vergadering met een genabuurd kerkeraad tot schorsing van Dr Van Leeuwen over te gaan;

c. dat mocht de kerkeraad over de genoegzaamheid van de gronden in twijfel zijn, hem te adviseeren daarover zich om advies te wenden tot de a. s. Gen. Synode;

d. tevens den kerkeraad te adviseeren desnoods met Dr Van Leeuwen te overleggen met het oog

op de
willigen
diening
De ver-
verkregen
De luch-
Vooral
Natuur-
om te zw-
Gen. 2 er-
Zijn gra-
Die kor-
Het gas-
En dan
Daarom
van gevo-
De Syn-
loslaten e-
Igen grond-
zou Lee-
Nu blijft
wat de S-
Daartoe
Het is
uitspraak
Mogelijk
raakt, wa-
Maar w-
Generale
Ook in
De class-
wen opgel-
En nu
Harkema-
heeft om,
zame grot-
zenabuurd
Leeuwen
Tenzij e-
gekomen,
De class-
sing opiel-
De scho-
En toch
bevoegdhe-
gaan.
Wordt e-
omgespron-
Ook over
Wij mee-
wen nog
Nu advi-
met Dr v-
de moeilij-
dat hij zo-
Woords.
De form-
vraag rijze
Klaarheit
Wij wer-
classis Dr-
Maar de
En het
Gereforme-
Wie spc

Een bro-
onder de P-
hoe langer
van vacante
openbare
als ter gh-
beschikking
hen belett-
des Maand
voelt zich
deze gewo-
dag bij de
en vraagt.
Reeds m-
huiverig b-
geoorloofde
Er is hij
een breede
voor allen
we elkand-
biedigen.
Door vra-
of niet geoc-
eens ander
ons op te
recht.
En dit i-
treding van
Daarbij k-
de toepassi-
haar onbes-
liere corres-
hoe meer
velen nog
teijke bete-
loeh samen-
beijden; d-
bij lange n

n soort van
Synode van
en behoefte.
heid zijn.
vergaderd en
in Israël ver-
dicht niet spre-
dat hebt gij
de personen
ekt niet uit,
vertrouwen.
nen, dat zij
ligt blijkbaar

kwamen ver-
iet allen, die
oningen door

dat wij op
pesseling zijn.
peciale geval
n zullen zijn.
fissingen van
uwe mannen
werken.
van de „N.
n.
orden, gelijk

amelijk „As-
er het scherm
zoo vond hij
jsten weg ge-

l van dezelfde
kelijk achten.

ies van praë-
ik een com-
wee subcom-
dan rekenen
missies zal
n, maar laten
ning houden.
at de Synode
or elke com-
sen uit eigen

zat, het doet
elke onschaf-
de interne

uitgaan op in-

l doorwerken.
gen wel noo-
en.

stukken niet
een berg met

het langst op

handen heen

regel meer ge-

op bezuin-

liging daaraan

et gemakkelijk

eigenlijk met

ichten volgens

gende besluit

rukking „zwij-

n inhoud van

wat uit den

leel van in de

och op den

gelijk is, maar

van gevoelen

heeft te hou-

t, zonder daer-

uitspraken der

Opeinde er-
wat in zijn
comen en ove-
hij naar art.
e bevoegdheid
aartoe genoeg-
tering met een
ig van Dr Van

er de genoeg-
ijfel zijn, hem
advies te wen-

eren desnoods
n met het oog

op de moeilijkheden der gemeente er in te be-
willigen, dat hij zoolang niet optreedt in de be-
diening des Woords.

De verlangde helderheid is hierdoor nog niet
verkregen.

De lucht blijft nog steeds bewolkt.

Voor al het eerste punt laat in het duister.

Natuurlijk kon de belofte van Dr Van Leeuwen
om te zwijgen niet inhouden, dat hij over geheel
Gen. 2 en 3 niet zal spreken.

Zijn gravamen raakte alleen de slang.

Die komt zelfs in Gen. 2 niet voor.

Het gaat over Gen. 3.

En dan alleen over de slang.

Daarover loopt hij Dr van Leeuwen het verschil
van gevoelen.

De Synode vertrouwde, dat hij zijn gevoelen zou
loslaten en haar beslissing aangaande de slang
ten grondslag zou leggen aan wat hij in deze
zou leeren.

Nu blijft, dat de classis genoeg neemt met iets,
wat de Synode heeft uitgesloten.

Daartoe heeft vanzelf een classis niet het recht.

Het is alsof de classis het bezwaar tegen haar
uitspraak ingebracht niet heeft begrepen.

Mogelijk is zij onverhoeds in een impasse ge-
raakt, waar zij niet geschikt kan uitkomen.

Maar waarom dan zelf niet de zaak bij de e.k.
Generale Synode aanhangig gemaakt.

Ook in het tweede punt is de vaste lijn zoek.

De classis heeft de schorsing van Dr van Leeu-
wen opgeheven of geadviseerd die op te heffen.

En nu herinnert de classis den kerkeraad van
Harkema-Opeinde er aan, dat deze de bevoegdheid
heeft om, wanneer hij meent, dat daartoe genoeg-
zame grond aanwezig is, in vergadering met een
genabuurden kerkeraad tot schorsing van Dr van
Leeuwen kan overgaan.

Tenzij er nu nieuwe dingen aan het licht zijn
gekomen, is zulk een uitspraak niet te verstaan.

De classis schijnt bij haar besluit of advies: schor-
sing opheffen te blijven.

De schorsing is dan ook opgeheven.

En toch wijst zij er den kerkeraad op, dat hij
bevoegdheid heeft om weer tot schorsing over te
gaan.

Wordt er zoo met Dr v. Leeuwen niet wonderlijk
omgesprongen.

Ook over het laatste punt hangt een nevel.

Wij meenen gelezen te hebben, dat Dr van Leeu-
wen nog niet voor zijn gemeente optrad.

Nu adviseert de classis den kerkeraad desnoods
met Dr v. Leeuwen te overleggen met het oog op
de moeilijkheden der gemeente erin te bewilligen,
dat hij zoolang niet optreedt in de bediening des
Woords.

De formulering van dit punt doet vraag na
vraag rijzen.

Klarheid en vastheid zijn hier zeer gewenscht.

Wij wenschen natuurlijk in het minst niet de
classis Drachten ter verantwoording te roepen.

Maar de buitenwacht ligt op de loer.

En het is zoo goed, dat de pers wat er in de
Gereformeerde Kerken geschiedt, verdedigen kan.

Wie spoedig aan licht helpt, helpt dubbel.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

't Op Zondag reizen van Predikanten.

Een broeder onderling klaagt er over, dat het
onder de Predikanten in de streek waarin hij woont,
hoe langer hoe meer gewoonte wordt, ter vervulling
van vacaturediensten op den dag des Heeren van
openbare vervoermiddelen gebruik te maken, ook
als ter plaatse van hun dienst logies te hunner
beschikking is, en geen huiselijke omstandigheden
hen beletten des Zaterdagavonds te komen en
des Maandagsmorgens weer te vertrekken. Hij ge-
voelt zich daarover bezwaard, is van oordeel, dat
deze gewoonte het zonder-noodzaak-reizen op Zon-
dag bij de leden der gemeente in de hand werkt,
en vraagt, wat daartegen te doen zij.

Reeds meermalen heb ik gezegd, dat ik altoos
luiverig ben te antwoorden op vragen over het
geoorloofde van dit of dat op den dag des Heeren.

Er is bij het 4de gebod, meer dan bij enig ander,
een breede zone, waarop het Woord Gods geen
voor allen duidelijke beslissing geeft, d.w.z. waarop
we elkanders christelijke vrijheid hebben te eer-
biedigen.

Door vragen, of dit of dat in anderer doen al
of niet geoorloofd is, loopen we daarom licht gevaar,
eens anders christelijke vrijheid aan te tasten, en
ons op te werpen tot eens anders wetgever en
rechter.

En dit is geen minder-groote zonde, dan over-
treding van het 4de gebod.

Daarbij komt, dat de talloze vragen, die ik over
de toepassing van gebod 4 ontvang, en die ik om
haar onbeduidendheid dikwijls maar per particu-
liere correspondentie beantwoord, me hoe langer
hoe meer doen vreezen, dat gebod 4 door zeer
veel nog weinig wordt verstaan in zijn diep-gees-
telijke beteekenis, gelijk wij, gereformeerden, die
toch samen in Zondag 38 van den Heidelberg-
belijden; dat het Joodsch-wettisch standpunt nog
bij lange na niet onder ons overwonnen is; en dat

niet weinigen gevaar loopen, in een wettisch dit-
niet-doen en dat-laten, zelfs in een zielloos niets-
doen op Zondag, zich een goedkoop brevet van
christelijke nauwgezetheid uit te reiken.

Deze dingen bedroeven en verontrusten.

Ze wijzen op gebrek aan diepgang en ernst in
het christelijk leven.

Daarom zou ik wel wenschen, dat men mij met
al zulke vragen van mag dit en mag dat wel,
minder lastig viel.

Maar van de vraag van br. K. zeg ik dat niet.

Als ik, gelijk ik doe, mag aannemen, dat hij
het verschijnsel, waarover hij schrijft, juist be-
schreef, dan betreur ik dat met hem en keur ik
het even ernstig af als hij.

En om dezelfde redenen.)

Want uit zijn schrijven versta ik, dat hij, allen
arbeid op Zondag, dien de openbare dienst des
Heeren eischt, geoorloofd en, meer dan dat, ge-
boden acht; dat hij het ook geoorloofd en geboden
acht voor een Dienaar des Woords, ter vervulling
van een vacature-dienst, zoo hem geen andere weg
openstaat, van een publiek vervoermiddel gebruik
te maken; en dat zijn bezwaar alléén geldt het
doen van dit laatste, zonder gebiedende nood-
zakelijkheid.

En daarin sta ik geheel aan zijn zijde.

Als de Heere onder de oude Bedeeling door
t voorschrift van een dubbel morgen- en avond-
offer de Sabbathstaak voor Priesters en Levieten
tweemaal zoo zwaar maakte als op de overige
dagen der week, kan onder de Nieuwe geen arbeid,
zelfs niet het opzettelijk inleggen van een auto-
bus-rij ten dienste van kerkgang of prediking, zonde
in Zijn oogen zijn.

Maar — dan moet de noodzakelijkheid van
dergelijke arbeid of van het gebruik maken ervan
ook vaststaan.

Waar die noodzaak ontbreekt, wordt de arbeid
of het gebruiken ervan niet door den dienst des
Heeren geëischt, maar, ten behoeve van onzen lust
of ons gemak, door onze eigene willekeur ge-
schapen.

En daarmee zonden we voor onszelfen de hand
leggen op den dag, die niet van ons, maar die
des Heeren is, en zouden we anderer arbeid
niet in den dienst van God, maar in onzen eigenen
dienst trekken.

Op zichzelf reeds een zonde tegen het 4de gebod;
maar bovendien, zooveel dit publiekelijk geschiedt,
ook een zonde tegen onze naasten, die we door
ons voorbeeld ten kwade verlokken of in hun kwaad
stijven.

En in een Dienaar des Woords, die méér dan
iemand een voorbeeld voor anderen heeft te zijn,
dubbel bestraffelijk.

Intusschen kan er nu weer verschil rijzen over
de vraag, of het verrichten van een of anderen
arbeid of het gebruik maken van anderer arbeid,
al of niet noodzakelijk is.

Zoo stond het, naar ik tusschen de regels van
zijn schrijven las, tusschen vrager en de Predikanten
tegen wier doen hij bezwaar heeft.

En natuurlijk moeten we in zulke gevallen de
uiterste voorzichtigheid betrachteren.

Ook in dit opzicht mogen we ons eigen oordeel
niet stellen tot wet voor een ander.

Ik zou daarom in gevallen als waarover vrager
schrijft aanbevelen; in de eerste plaats persoonlijke
broederlijke saamspreking met den betrokken Die-
enaar, en zoo die geen bevredigende uitkomst geeft,
een onderhoud tusschen den kerkeraad en den
Predikant.

Ik twijfel er niet aan, of langs dezen weg zal
er een oplossing worden gevonden.

V.

F.

LITERATUUR EN KUNST.

Noodige waarschuwing.

Tot de uitgaven, die we in den laatsten tijd ter
bespreking in ons blad ontvingen, behoort ook een
drietal bundels stichtelijke verzen, kort na elkaar
verschenen. Gelijksortig als ze zijn wat hun ka-
rakter betreft, kunnen ze in één artikel behandeld
worden; maar bovendien zou ik ze samen willen
noemen, omdat ik meen, dat in het vrijwel gelij-
kijdig verschijnen van drie zoodanige bundels aan-
leiding ligt tot een algemeene opmerking.

De bundels zijn: „Balsem voor Alsem”, door Jo
van der Stap¹⁾, „Des Nachts zal zijn lied bij mij
zijn”, door H. L. van Bruggen²⁾, „Mengeldichten”
van Lea Wijnberg³⁾.

Naar hun inhoud zijn de hier verzamelde verzen
in enkele groepen te verdeelen: zulke, die uiting
geven aan de zekerheid des geloofs en de rust
van het geloovig vertrouwen; andere weer, waarin
de behoefte leeft aan schuldvergeving en ervaring
van Gods genade; verzen, die handelen over het
gewijde gebeuren; dat herdacht wordt op de chris-
telijke feestdagen; lyrische dichtjes eindelijk over
verschillende onderwerpen, natuurindrukken, stich-
telijke verzen van meer algemeenen aard of ook
gelegenheidspoëzie, die verband houdt met eenig
feit van den dag. Uiteraard is in den eenen bundel

meer deze, in den anderen meer die groep vertegen-
woordigd; de eerstgenoemde genres overwegen b.v.
in den landel van Van der Stap, en de laatste
aangegeven soorten zijn het talrijkst in 't boekje
van Lea Wijnberg. Maar in groote lijnen is toch
de inhoud van elk der drie bundels van het hier
omschreven karakter en ook is de toon steeds
die van stichtelijke „poëzie”.

Overeenkomst vinden we ook hierin, dat in ieder
boekje in een kort voorwoord elke literaire pretentie
wordt afgewezen. Twee van de drie bundels ge-
bruiken zelfs dezen zelfden term, de derde drukt
dat uit met te spreken van „schamele dichtjes”.
De bedoeling is naar de formulering van Van Brug-
gen, „zielen te stichten” of, nog eenvoudiger door
Lea Wijnberg aangegeven: „een oogenblik van
vreugde en ontroering” te brengen.

Van deze mededeelingen, die bepaaldelijk tot den
recensent gericht zijn, nemen we gaarne nota. En
we willen ook wel erkennen, dat eenvoudige, stich-
telijke dichtjes hun verdienste kunnen hebben, in-
zoverre ze binnen ieders bereik liggen en voor
ieder bevattelijke gedachten dragen. In dat ver-
band kan b.v. gewezen worden op onderscheidene
verzen van de predikant-dichters der vorige eeuw,
Hasebroek, Beets, Ter Haar, Ten Kate, e.d. die
tot den eenvoudigen lezer spreken en veelal wer-
kelijk „zielen stichten”. Zelfs kunnen we verder
gaan en zeggen, dat de christelijke kunst het een-
voudig-stichtelijke element niet missen kan, wil ze
aan haar hooge roeping beantwoorden.

Wat er alzoo goeds in de bedoeling ligt — ik
stel dat uitdrukkelijk voorop — willen we gaarne
alszoodanig aanvaarden. Het is zeker de taak van
de christelijk-literaire critiek op het goede in chris-
telijke boeken en verzenbundels te wijzen en waar-
deering krachtig te bepleiten. In betrekking tot het
artikel, dat ik enkele weken geleden schreef over
onrechtmatige critiek, zij dit nog eens opzettelijk
herhaald. In een bundel als „Balsem voor Alsem”
erken ik b.v. uit die overweging een zeker waarde-
element.

Maar — en hier kom ik tot de opmerking, die
ik meen te moeten maken — ook aan simpele,
eenvoudige, schamele en wat dies meer zij, stich-
telijke versjes mogen en moeten toch zekere eischen
gesteld worden. Een verklaring, dat geen enkele
literaire pretentie den dichter drijft, is op zichzelf
niet een argument om wat dan gebracht wordt
zonder meer te waardeeren. Juist als we voor wat
de christelijke kunst brengt een verdiende erken-
ning opeischen, moeten we vermijden, dat, wat
uiterlijk iets heeft van christelijke proza- of vers-
kunst en intusschen den toets van de meest milde
critiek niet kan doorstaan. Ook aan eenvoudige
stichtelijke versjes, die geen literaire pretenties heb-
ben, mag als voorwaarde worden gesteld, dat ze
niet in rijmelarij op een stichtelijk thema ontaarden
en om het rijm gewrongen woorden of zinsconstruc-
ties vertoonen. De tijd, dat iets goed geacht wordt
als het maar stichtelijk is in zijn woorden of ge-
dachten, is voorbij en de Christelijk-literaire critiek,
die tegen deze meening steeds zich verzet heeft,
mag de winst, die zij ten dezen behaald heeft,
niet weer laten verloren gaan. Zij wenscht nimmer
de ethische zijde van het literatuurvraagstuk uit
het oog te verliezen, en mag dat wat ethisch ver-
werpelijk is niet anders dan onvoorwaardelijk af-
wijzen, maar ze handhaaft aan den anderen kant
ook het aesthetische als een waarde-factor, waar-
mede zij bij de bepaling van haar oordeel heeft
rekening te houden. Deed ze dat niet, dan zou ze
het wezen der christelijke kunst aantasten. 't Is
de verdienste van een vorig geslacht van christelijke
essayisten, dat ze die overtuiging hebben gevestigd.

Het is m.i. noodig, deze opmerking te maken, nu
in betrekkelijk korten tijd drie verzenbundels uit-
gegeven werden, die aan de bovengenoemde eischen
niet voldoen. De eene bundel is zeker beter dan
de andere, maar ik wil de zaak los maken van
elken schijn van „scherp-toegespitste” „aftakelen-
de” critiek en dus niet de gebreken van één be-
paalden bundel accentueeren. Van alle drie geldt
het oordeel, dat veelal aan een vlot en gemakkelijk
rijm de zuiverheid van gedachte en vorm is ten
offer gevallen en meer dan één vers is niet anders
dan rijmelarij. Dat het dan stichtelijke rijmelarij
is maakt de zaak voor christelijk-literair besef niets
beter, want te meer komt daardoor het streven
naar waarlijk christelijke kunst in discredit. Deze
draagt immers dezelfde gedachten uit en wordt
dan maar al te licht om haar gelijksortigen in-
houd met zulk bastaard-werk vereenzelvigd.

Met deze uitdrukking bastaardwerk bedoel ik niet
een kleinerende qualificatie van dit soort van
bundels te geven; ik denk daarbij aan de oors-
pronkelijke beteekenis van: niet echt. En dat juist
is het groote bezwaar tegen zulk werk, 't is niet
echt. Verzen, die geen „literaire pretentie” hebben,
die dus niet bedoeld zijn als kunstuiting, kunnen
niet echt zijn: want wat een vers is, dat wil
zeggen, wat voldoet aan de technische voorwaarden
en de inhoudseischen van een vers, is poëzie en
poëzie is kunst. Een echt vers moet dus kunst
zijn en kan niet zonder literaire waarde wezen.
Derhalve zijn „verzen”, waarvan te voren verklaard
wordt, dat ze zonder literaire pretentie zijn, geen
verzen in den eenig juiste zin van 't woord, maar
bastaardwerk: dingen, die het uiterlijk hebben van
iets, waarvan ze het wezen missen.

¹⁾ Uitg. Jan Haan, Groningen.

²⁾ Uitg. P. van der Kamp, fa. H. v. d. Land, Amsterdam.

³⁾ Uitg. N.V. Boek, Courant- en Handelsdrukkerij, Arnhem.